

VURDERING AV KUNST- OG KULTURHISTORISKE SAMLINGER

-et mulig verktøy i arbeid med sikringsplaner

Vurdering av samlinger

Veiledning

Vurdering av kunst -og kulturhistoriske samlinger

Haugalandmuseene

KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

HAUGALAND
MUSEENE

- Prosjekt i Haugalandmuseene 2013-2015
- Metoden kan bidra til å ta gode og dokumenterte avgjørelser, og løfte fram samlinger som virkelig har betydning for museet og samfunnet.
- Inspirert av den australske metoden *Significance 2.0* (2009)

Begrepet Significance

- Nedfelt i UNESCO`s konvensjoner allerede i 1972 i *Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural heritage*
- Significance kan oversettes med 'det å være signifikant, av betydning, betydningsfullhet'

Begrepsavklaring

Begrepet **betydning** foretrekkes framfor begrepet **verdi**

Innad i museene vil begrepet verdi som oftest forstås som **kunst- eller kulturhistorisk verdi**. Men brukt alene, kan samfunnet rundt oppfatte det som *økonomisk* verdi. Museene som arbeider med vurderinger av samlinger bør derfor være bevisste på begrepsbruk.

Sett **historisk, kunstnerisk, forskning eller sosial/religiøs** foran begrepet verdi.

En samling kan tillegges **høy eller lav betydning**, og denne betydningen kan vektas opp eller ned.

Hvem kan vurdere?

Revisjon og vurdering av en samling kan gjennomføres av én person alene eller av en større gruppe. Det anbefales at flere ansatte deltar i deler av vurderingen.

Spørsmålet om hvem som definerer betydning er komplekst, og vil variere fra samling til samling og fra museum til museum. Det viktigste er at en jevnlig spør seg hvem samlingen kan ha betydning for.

Både store og små museer kan bruke metoden. Utviklingen av metoden er gjort med tanke på at også museer med små ressurser skal kunne arbeide effektivt med gjennomgang og vurdering av samlinger over en kort periode.

Hva kan vurderes?

Metoden kan brukes for å vurdere kunst- og kulturhistoriske samlinger på flere nivåer. Både enkeltobjekter, delsamlinger og hele samlinger.

Metoden fungerer godt på tematiske samlinger og samlinger som avgrenses etter gjenstandstyper, men kan også fint brukes på tvers av samlinger og museer.

Hvorfor vurdere?

Vurderingen gir et viktig og nødvendig grunnlag for diskusjon rundt framtidige målsettinger, prioriteringer og ressursbruk i forvaltningen, knyttet til:

- Aksesjon/innlemming
- Katalogisering
- Konservering
- Bevaring/sikring
- Digitalisering
- Avhending
- Tilgjengeliggjøring
- Komme på viktige registre/lister (MOW)
- **Risikoanalyse/sikringsplan**
-

ROS-analyse:

«En risiko- og sårbarhetsanalyse skal inneholde en beskrivelse av organisering og forankring av analysen, definering av formål, avgrensning, metode og fremgangsmåte samt en beskrivelse av museets bygninger, **kulturhistoriske verdier**, anlegg og sikringsstatus»

«Analysen skal omfatte alle museets avdelinger og bygg og bør knyttes opp til en **verdivurdering** av både bygninger og samlinger».

Oversikt og
revisjon

Beskrivelse

Vurdering

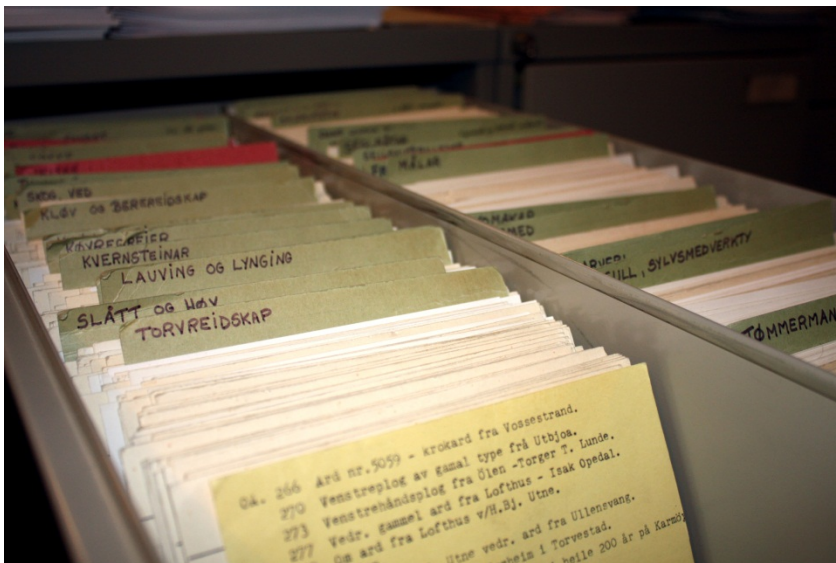
Konklusjon

Tiltak

Dokumentasjon av arbeidet

Vurdering av en samling henger nøye sammen med revisjon. Uten å skaffe seg en god oversikt, er det vanskelig å vurdere alle aspekter ved en samling. Revisjons- og vurderingsarbeidet krever grundig dokumentasjon. Det er også metodens styrke – den systematiske gjennomgangen av samlingene gir museet det nødvendige og grunnlaget for å ta gode avgjørelser.

BESKRIVELSE

1. Beskriv samlingen kort

- Kort beskrivelse av samlingen som skal vurderes. Bruk opplysningene fra samlingsdatabase, mappe, oversiktsskjema og fotoskjema.

2. Formål og perspektiv

- F. eks. lage sikringsplan? Liste med de 10 viktigste gjenstandene i en utstilling?

Formålet kan ha betydning for vurderingene du gjør underveis, og for sluttresultatet. Det anbefales å brukes litt tid på å diskutere formålet med kolleger, og beskrive dette.

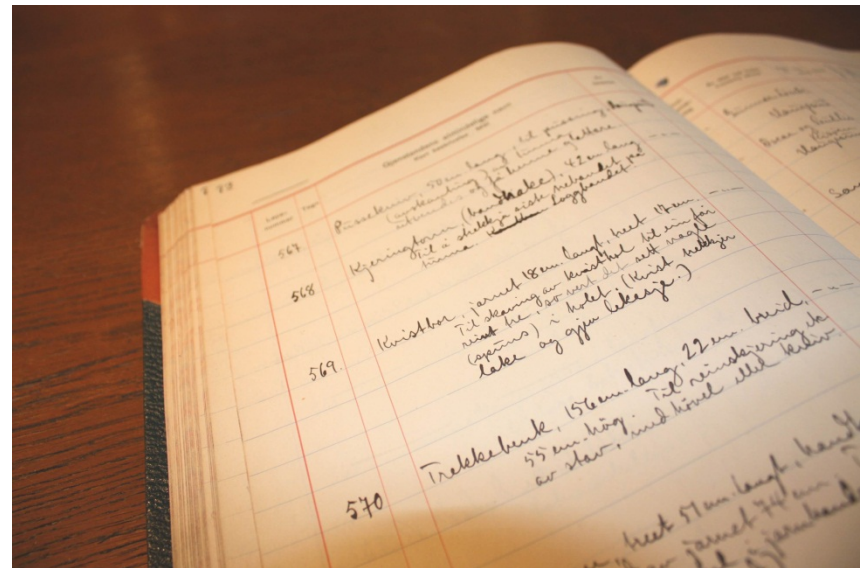
Perspektivet/referanserammen en vurderer ut i fra kan variere. Det kan være ut i fra et

- lokalt
- regionalt
- nasjonalt
- internasjonalt perspektiv

Perspektivet/referanserammen bestemmer hva en samling blir sammenlignet med

3. Samle alle kilder til samlingens historie og utvikling

- De eldste protokollene
- Kortkataloger
- Primus
- Konserveringsrapporter
- Årsmeldinger
- Årbøker
- Klipparkiver
- Korrespondanse
- Dagbok
- Fotografier
- Muntlige kilder
- Litteratur som omtaler den konkrete samlingen

4. Beskriv samlingens historie

- Beskriv samlingens utvikling og historikk i museet

Her beskrives samlingshistorikken etter at samlingen kom til museet. Dette punktet er viktig for å starte avklaringen rundt hvorfor museet har samlingen.

5. Beskriv samlingens omfang, tema og relevans

- Beskriv de viktigste tema eller objekter i samlingen

Gi en kort beskrivelse av proveniens, for eksempel produksjon eller bruk, for å avklare om samlingen er geografisk relatert til museumsregionen. Del gjerne inn i typologi, typer, stilarter, kunstnere mm, som en hjelp til å sortere og holde oversikt.

6. Utforsk samlingens kontekst

- Sett samlingen/kunstneren/fotografen inn i en historisk, geografisk eller kunstnerisk kontekst.

Objektene og samlingene taler ikke for seg selv. Vi må gi dem mening, og det gjør vi ved å plassere dem i ulike kontekster. Vi må forstå dem i lys av det vi vet om den tiden og de sammenhengene de er produsert, skapt og brukt i.

7. Rådfør deg med andre

- Rådfør deg med givere, ansatte, eksperter eller andre folk med kunnskaper om samlingen

Her er det viktig å undersøke om samlingen betyr noe for enkeltpersoner, grupper i samfunnet eller organisasjoner. Svarene en får her kan ha betydning når en senere skal vurdere samlingens sosiale eller åndelige verdi.

8. Tilstand og miljø

- Beskriv samlingens tilstand og oppbevaringsforhold

Beskriv tilstanden for samlingen under ett, eller vurder enkeltobjekter . Bevaringsforhold på magasin eller i utstilling er også viktig å beskrive.

Bruk gjerne:

- *Hjelpeskjema for tilstandsvurdering*
- *Definisjon av tilstand*
- *Definisjon av gode-dårlige oppbevaringsforhold,*

9. Sammenlign med lignende samlinger

- Se etter samlinger av lignende størrelse, type og tema. Hvordan er samlingen ulik/lik sammenlignbare samlinger.

Dette punktet er mest aktuelt hvis samlingen vurderes ut i fra et større regionalt, nasjonalt eller internasjonalt perspektiv. For å kunne sammenligne med andre samlinger, kan **Digitalt museum** og **NB`s fotografregister** være til hjelp, evt. kan en kontakte andre museer. Hvordan er samlingen ulik/lik sammenlignbare samlinger?

10. Identifiser relaterte steder og objekter

- Undersøk om samlingen er relatert til bestemte steder eller til andre objekter i museet

Hvis samlingen står i sin opprinnelige kontekst, bygning eller miljø, beskrives dette her. Samlingen kan også være en del av en større helhet i museet, en større aksesjon, et dødsbo e. l. Dette må beskrives for ikke å miste viktig informasjon om hvilken sammenheng samlingen står i.

VURDERING

Hovedkriterier

Vurdering av høy eller lav betydning (verdi)

Vurderinger og konklusjon på bakgrunn av informasjonen som er samlet, beskrevet og analysert i punkt 1-10.

Samlingen må oppfylle minst en av verdiene i primærkriteriene, da disse skal kunne tåle å stå alene som hovedgrunnlaget for hvorfor en samling er betydningsfull.

- **Historisk verdi**
- **Kunstnerisk og estetisk verdi**
- **Kunnskaps- og forskningsverdi**
- **Sosial og åndelig verdi**

Historisk verdi

- Forteller samlingen om en bestemt periode, prosess, tema, utvikling, tidsbilde eller livsmønster?
- Hvordan/i hvilken grad bidrar samlingen (objektet/motivet) til å forstå en periode, et sted, en aktivitet, en person eller hendelse?

Kunstnerisk og estetisk verdi

- Viser objektet eller samlingen en høy grad av kreativitet, originalitet, håndverk eller teknikk i sin utførelse? (særlig aktuelt for kunsthåndverk, kunst og fotografi).
- Er samlingen et godt eksempel på en stilperiode, design, kunstnerisk «skole» eller en kunstners verk?

Kunnskaps- og forskningsverdi:

- Har samlingen eller deler av den av interesse for forskere i dag? Kan samlingen være en viktig kilde til kunnskap som ikke finnes andre steder?
- Er samlingen samlet inn/bevart på grunn av informasjonen som kan leses ut av den? Som dokumenter, bøker og naturhistoriske arter?

Sosial og åndelig verdi

- Har objektet eller samlingen en spesiell religiøs, åndelig, politisk eller sosial betydning for en gruppe i dag? Hvorfor er det viktig for dem?
- Er det spesielle ideer, skikker, tradisjoner eller praksiser assosiert med samlingen for noen grupper?
-

Sammenlignende kriterier

- Graderende kriterier
- De kan ikke stå alene, men kan vekte hovedkriteriene opp eller ned

- **Proveniens**
- **Sjeldenhet/representativitet**
- **Tilstand/helhet**
- **Relevans for museet (formidling/bruk)**
- **Opplevelsesverdi**

Proveniensen

Å kjenne til proveniensen gjør museet i stand til å fortelle betydningsfulle og interessante historier

Sjeldenhet/representativitet

For å skille viktige gjenstander fra mindre viktige, kan spørsmålet om sjeldenhet eller representativitet bidra til å vekte en samling opp eller ned

☒ Haugalandmuseene (42)						
☐ Telemuseet (804)	Båndopptaker m høretelefon Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1960 - ID: MHB.13343.A-D Type: Gjenstand	Radio Sted: Oslo (fylke), Oslo, Radio Nette Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1934 - 1934 ID: MHB.10366 Type: Gjenstand	Radio Sted: Oslo (fylke), Oslo, A/S Elektrisk Bureau Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1948 - 1948 ID: MHB.10173 Type: Gjenstand	Radio Produsent Philips Sted: H, Holland/Nederland Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1945 - 1946 ID: MHB.12881	Radio Sted: Oslo (fylke), Oslo, Salve Stanbo A/S Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1950 - 1950 ID: MHB.10691 Type: Gjenstand	Radio Sted: Oslo (fylke), Oslo, Radionette Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1953 - 1953 ID: MHB.10692 Type: Gjenstand
☐ Norsk Teknisk Museum (384)						
☐ Norsk Olfjemuseum (236)	Radio Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1951 - 1951 ID: MHB.11802 Type: Gjenstand	Radio Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1953 - 1953 ID: MHB.11803 Type: Gjenstand	Radio Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1960 - 1970 ID: MHB.12935 Type: Gjenstand	Radio Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1966 - 1968 ID: MHB.10228 Type: Gjenstand	Radio Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1930 - 1940 ID: MHB.10569 Type: Gjenstand	Radio Tilhører: Haugalandmuse ID: MHB.08242 Type: Gjenstand
☐ Forsvarets museer (212)						
☐ Svalbard museum (108)	Radio Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1949 - 1952 ID: MHB.11804 Type: Gjenstand	Radio Tilhører: Haugalandmuse ID: MHB.13503 Type: Gjenstand	Skipsradio Tilhører: Haugalandmuse ID: MHB.14564 Type: Gjenstand	Nadmottaker Tilhører: Haugalandmuse ID: MHB.14570 Type: Gjenstand	Bærbar VHF Tilhører: Haugalandmuse ID: MHB.14565 Type: Gjenstand	Radio og gammofonkabinett Sted: Oslo (fylke), Oslo, Radio Nette Tilhører: Haugalandmuse Datering: 1950 - 1950
☐ Norsk rettsmuseum (107)						
☐ Gudbrandsdalsmusea AS (88)						
☐ Norsk Luftfartsmuseum (84)						
☐ Akershusbasen (48)						
☐ Norsk Folkemuseum (41)						
☐ Ringve Musikkmuseum (39)						
☐ Rockheim (35)						
☐ Maihaugen (34)						
☐ Sverresborg Trøndelag Folkemuseum (24)						
☐ Sunnfjord Museum (22)						
☐ Telemark Museum (22)						
☐ Norsk Maritimt Museum (21)						
☐ Vest-Agder-museet (21)						
☐ Ryfylkemuseet (21)						
☐ Museene for kystkultur og gjenreising IKS (20)						
☐ De Heibergske Samlinger - Sogn Folkemuseum (19)						
☐ Stiftelsen Nordmøre Museum (18)						
☐ Namdalsmuseet (17)						
☐ Aust-Agder museum og arkiv - KUBEN (14)						
☐ Hadeland Folkemuseum (13)						

Tilstand og helhet

God tilstand, kombinert med god proveniens kan gi objekter en stor betydning. Dårlig tilstand, kombinert med dårlig proveniens, kan gi lav betydning.

Relevans for museet

Samlingen har relevans hvis den formidler tema som er relatert til organisasjonen formål, samlingspolitikk og strategiplaner. Relevansen kan øke hvis den brukes i utstillinger eller det kommer henvendelser om materialet til museet. Kontekst og plassering kan også spille en viktig rolle – om den f. eks. står i sitt opprinnelige miljø.

Opplevelsesverdi

Opplevelsesverdi kan ikke måles, men kan bidra til å forstå publikums opplevelser av objekter og samlinger. Særlig for syns- og hørselshemmede kan lukt, lyd og taktile kvaliteter gi viktige opplevelser.

KONKLUSJON

Oppsummer og begrunn verdivurderingen

- Kvalitativ og beskrivende konklusjon - argumenterer for hvorfor en samling eller objekter har stor eller liten betydning.
- Grunnlaget for argumentasjonen ligger i beskrivelsen og vurderingen som er foretatt.
- Resultatet blir en konsis og gjennomarbeidet konklusjon som kan legges inn i samlingsdatabasen og presenteres for et bredere publikum

TILTAK

- Aksesjon/innlemming i samlingen
- Katalogisering
- Konservering
- Bedre bevaring/sikring
- Digitalisering
- Tilgjengeliggjøring
- Avhending
- **Sikring**
  - **Objekter som har høy betydning bør sikres bedre**
  - **Lage liste over gjenstander som bør sikres/reddes ut ved krise**

Metoden åpner opp for dybdestudier av objekter og samlinger, og tilfører museet ny kunnskap.

Kunnskap som kan brukes i forvaltning, formidling, forskning og markedsføring av museet. Metoden kan dermed bidra både til samlingsutvikling og fornying av museene.

